

# *Аркадзь Куляшоў і яго творчасць*



*«ПАМЯЦЬ ТВАЯ НЕ САТРЭЦЦА...»*

*Ёсць на свеце роднае мястэчка,  
Там штогод бываюць кірмашы;  
Міма школы меленькая рэчка  
Без мяне адна плыве ў цішы...  
(А. Куляшоў. “Карусель”)*

*Нарадзіўся Аркадзь Куляшоў 6 лютага 1914 года  
на Магілёўшчыне ў мястэчку Саматэвічы  
Касцюковіцкага раёна.*

*Край магілёўскі!  
З гармат Еўропы  
Смерць засявала  
твой шнур жалезам  
Ды  
не змагла — зараслі акопы,  
А не дарогі, травой і лесам...*



*Маці і бацька паэта: Кацярына Фамінічна  
Ратабыльская і Аляксандр Мікалаевіч Куляшоў*



## *Пачатак літаратурнай дзейнасці*

- Цікавіцца вершамі і спрабаваць пісаць іх сам Аркадзь Куляшоў пачаў з сямі год, а ў 1926 годзе ў клімавецкай газеце “Наш працаўнік” быў надрукаваны яго першы верш “Ты, мой брат” на беларускай мове пад псеўданімам Аркадзь Дуда”. Праз год газета “Магілеўскі селянін” змяшчае каля дзясятка яго вершаў, а адзін трапляе ў газету “Беларуская веска”.*

## *Пачатак літаратурнай дзейнасці*



*Пасля таго, як разведзеныя бацькі Аркадзя Куляшова, вясковыя настаўнікі, раз'ехаліся па розных школах, ён, вучань сямігодкі, застаўся ў роднай хаце працягваць навучанне. У хуткім часе хата ператварылася ў інтэрнат, пад яе дахам зажылі дружнай камуннай восем хлопцаў і адна дзяўчына пад наглядам беспрытульнай цёткі Тадораўны, якая таксама знайшла тут свой прытулак.*

## *Пачатак літаратурнай дзейнасці*

*Саша, Алеся – сапраўднае прозвішча – Карыт-кіна. Гэта яна запаліла ў душы юнага паэта першыя нясмелыя іскрынкi кахання, а развітанне з ёю – да стварэння верша “Бывай...” (1978). Сёння – шэдэўр беларускай лірыкі. Пакладзены на музыку І. Лучан-ком, выконваюць “Песняры”. Беларуская песня “Але-ся” перакладзена на рускую (А. Дзержбянёвым) і ўк-раінскую (А. Орачам) мовы.*

*Бывай, абуджаная сэрцам дарагая,  
Чаму так горка, не магу я зразумець,  
Шкада заранкі мне, што ў небе дагарае  
На ўсходзе дня майго, якому ружавець.*

## *Гады навучання*



*У 1928 годзе  
А. Куляшоў паступае ў  
Мсціслаўскі  
педтэхнікум, дзе  
пасябраваў з Юліем  
Таўбіным і Змітруком  
Астапенкам.*



## *Гады навучання*



*З 1931г. па 1933г. вучыцца  
на літаратурным  
факультэце Мінскага  
педінстытута.*

*Паяўляецца шмат вершаў,  
пад кожным дата: 17·VII,  
25·VII, 27·VII. Лета.*

*Канікулы.*

## *Гады навучання*



*У 1932 годзе выходзяць  
адразу два зборнікі  
паэта:  
“Па песню, па сонца!” і  
“Медзі дождж”*

*А. Куляшоў з жонкай  
і Аляксеем Зарыцкім.*



- *1932-1935 гады – час упартай працы Аркадзя Куляшова над вялікай эпічнай формай.*
- *У 1933 годзе – паэма “Аманал”*

*Сям’я А. Куляшова: жонка, дзеці  
Валянціна, Уладзімір, Аляксандр,  
Аўгіння Бараноўская*

## *Сяброўства з А.Твардоўскім*

- *Творчы чалавек не можа стаяць на месцы: ён павінен быць заўсёды ў цэнтры падзей. Вось як сам пісьменнік гаварыў: “Сачу за ўсім, што з’яўляецца новага ў нашай паэзіі. З надзеяй і трывогай гартаю нумары тоўстых часопісаў, шукаю адказы на пытанні, якія хвалююць мяне. Нарэшце. Як адкрыццё. Як прасвятленне – “Краіна Муравія” Аляксандра Твардоўскага.*
- *Я нікольні не перабольшу, калі скажу, што, як паэт, сваім нараджэннем я абавязаны менавіта гэтаму твору”.*

## Сяброўства з А.Твардоўскім



*Куляшоў падпісвае кнігу Твардоўскаму.*

*Вайна ягоны век укараціла?..  
Хвароба?.. Не!  
Не падуладна ім  
Любоў да працы прагнай,  
што спаліла  
Звышчалавечым высілкам  
сваім  
Яго жыццё, нібы маланка  
лес,  
Які ў агні самазнішчальным  
згінуў.  
(урывак з паэмы “Варшаўскі  
шлях”)*

## Зборнік “Юнацкі свет”

Паэт глядзіць на свет вачыма сваіх маладых герояў. Яны працуюць, дружаць, думаюць пра будучыню. У ранняй творчасці А. Куляшова паўстае чалавек з яго штодзенымі клопатамі і пачуццямі, светлымі юнацкімі парываннямі. Вершы вызначаюцца поўнай гарманічнай зладжанасцю думак, пачуццяў, настрояў.

У вершы “Песня лістаносца” расказваецца пра дзяўчыну, якая з нецярпеннем чакала лістаносца.

Даспявае маліна  
У зялёным садку;  
Ходзіць красна дзяўчына  
Ды адна па цяньку...

## Зборнік “Юнацкі свет”

Галоўны матыў зборніка “Мы жывем на граніце” – воінская пільнасць ва умовах вайны.

Паяўляюцца творы, дзе адчуваецца трывожны подых набліжэння грознай ваеннай небяспекі («Стаіць на ўзлессі дом...», «Ранак»):

Выходжу я ў разведку —

Рашучы заўтра бой.

Ты, ранак,

Будзь за сведку,

Услед ідзі за мной.

У родную краіну

Дарогі перайнач.

А я? А я загіну.

А ты?

А ты не плач.

## *“Грош цана паэту, здольнаму на здраду”*

- *Увесь 1937 год Куляшова адмаўляліся друкаваць, і сям'я перабівалася з хлеба на ваду.*
- *Аркадзь Куляшоў быў адным з мени чым двух дзiesiąткаў беларускіх літаратараў, якога мінуў молах сталінскіх рэпрэсій.*



## *“На вайне пра вайну”*

*24 чэрвеня 1941 А. Куляшоў пакінуў разбураны  
бамбардзіроўкамі, ахоплены пажарам Мінск і накіраваўся  
на фронт.*

*Як ад роднай галінкі  
дубовы лісток адарваны,  
Родны Мінск я пакінуў,  
нямецкай бамбёжкаю гнаны.*

## *“На вайне пра вайну”*



*«Песня мая пехацінцам увайдзе ў твой дом», — напісаў ён некалі, і яна сапраўды ўвайшла, глуха стукнулася каскай аб нізкі касяк, пратупала салдацкімі ботамі па вымытай падлозе, ледзь не скінуўшы прыкладам з камоды парцялянавую скарбонку — самае дарагое, што ёсць у доме.*

# *“На вайне пра вайну”*



*А. Куляшоў з супрацоўнікамі армейскай газеты Знамя Советов на Паўночна-Заходнім фронце. 1942г*

## *“На вайне пра вайну”*

*У верасні-кастрычніку 1942 года была напісана паэма «Сцяг брыгады».*

*У снежні Аркадзь Куляшоў прачытаў яе ў маскоўскай кватэры Аляксандра Твардоўскага, з якім сябраваў. Усіх, хто слухаў паэму, уразіла і здзівіла, як у такіх умовах, працуючы ў армейскай газеце, А. Куляшоў здолеў напісаць такі вялікі твор.*

## *“На вайне пра вайну”*

- *Уладзімір Барысавіч Фарбераў, галоўны рэдактар газеты “Знамя Саветаў”, дзе служыў Куляшоў, ставіўся адмоўна да гэтай “звышурочай” працы свайго супрацоўніка, хоць ва ўспамінах піша пра гэта інакш.*

*Вялікага сэнсу ў гэтай працы Уладзімір Барысавіч тады не бачыў — паэма пісалася на беларускай мове і быць надрукаванай у яго газеце не магла, нават калі б аўтара яе і нанаткала творчая ўдача.*

# *“На вайне пра вайну”*

*1942г. Комсомольская правда надрукавала верш “Віцебская махорка”.*

Здан горад Віцебск. З весткай горкай

Ішлі мы ўздоўж яго Дзвіны.

Здан Віцебск.

Мы яго махорку

Яшчэ курылі да вайны.

Наперад мы, на захад рушым

І ўсё, што вораг знішчыў, знёс,

Усё вярнуць назад прымусім,

Ўсе,

Нават дым ад папярос.

# *“На вайне пра вайну”*

*“Над брацкай магілай”. 1942г.*

*Верш-смуток на роднай зямлі, на “хлопцах-беларусах,  
што чэсна галовы злажылі”.*

Беларусь мая родная,  
як жа я рвуся яшчэ раз  
Пеша ўсю цябе змераць,  
увесь і чабор твой і верас!  
Сэрца просіць шляхоў,  
Што цяжкім маім ботам пад сілу;  
Наглытацца хачу туманоў,  
Твайго ветру і пылу;  
Наглытацца хачу за сябе і за тых,  
Што не ўстануць з нябыту...

# *“На вайне пра вайну”*



*А. Куляшоў і А.Суркоў на Бранскім фронце. 1943г.*



# “На вайне пра вайну”

## “Балада аб чатырох заложніках”

У гады Вялікай Айчыннай вайны А. Куляшоў стварыў цэлы баладны цыкл пра подзвіг беларускага народа ў гады ліхалецця, у рамках якога вылучаюцца вершы-балады “Млынар”, “Над брацкай магілай”, “Ліст з палону”, “Маці”, “Балада аб чатырох заложніках”.

Фашысты лютавалі, патрабуючы з'яўлення Бацькі Міная (партызанскі псеўданім Шмырова Міная Піліпавіча), аднаго з арганізатараў і кіраўнікоў партызанскага руху на Віцебшчыне, камандзіра партызанскага атрада, а затым і брыгады. Сваю лютасць ворагі вымесцілі на безабаронных дзецях і сястры :

Цэліць кат

У льяныя галовы,

Пачынае

З сына Міная.

Стрэл.

Упаў хлапчук трохгадовы...

## Пасляваенныя гады



- Перыяд першага пасляваеннага дзесяцігоддзя быў самым творча ўскладнёным ў паэзіі А. Куляшова, як і яго папличнікаў, абпаленых вайной (П. Броўкі, М. Танка, П. Панчанкі). З аднаго боку, у яго паэзіі, свядома зарыентаванай на працоўную адбудову і мірныя далягляды, з'явіліся прыгожыя, моцныя, сапраўды куляшоўскія па прыродзе таленту вершы, баллады («Колас», «Вяселле», «Крылы», «Карандаш», «Пасведчанне», «Маё пасведчанне», «Балада пра вока»). З другога — творы, рэгламентаваныя часам.

## Пасляваенныя гады



*А. Куляшоў і Я. Колас пасля атрымання Дзяржаўнай прэміі СССР. 1949г.*

*Аркадзь Куляшоў — двойчы лаўрэат Дзяржаўнай прэміі СССР (“Сцяг брыгады”, 1946, “Новае рэчышча”, 1949). Дзяржаўная прэмія БССР імя Я. Купалы прысуджана яму ў 1970 годзе за пераклады твораў Міхаіла Лерманта-ва (“Выбраная паэзія”, 1969), Івана Катлярэўскага (“Энеіда”, 1969), Генры Лангфелы (“Спеў аб Гаяваце”, 1969). Прэміяй Ленінскага камсамола Беларусі ў 1968 г. адзначаны паэмы: «Толькі ўперад», «Песня аб слаўным паходзе», «Грозная пушча», «Балада аб чатырох заложніках», вершы: «Ліст з палону», «Камсамольскі білет», «Камуністы».*

## *“І пяройдзе шлях у новы шлях”*

- *У 1961 годзе пачалі паяўляцца ў друку лірычныя вершы Куляшова, аб’яднаныя агульнай назвай “З новай кнігі”.*
- *Пазней у 1964 годзе куляшоўскія вершы 1956-1963 гадоў выйшлі ў Маскве асобнай кнігай. У сувязі з іх выхадам А. Твардоўскі адзначыў: “Ён не спыняецца на дасягнутым аднойчы, зноў і зноў з большай альбо з меншай удачай адрываецца ад самога сябе ўчарашняга, каб стаць сённяшнім і заўтрашнім”.*

## *“З новай кнігі”*

*Кожны вершаў зборніка можа служыць доказам таго, што касмічная тэма ў лірыцы паэта і яго светаадчуванні зрабілася ўжо такой важкай, што перавяла само гэтае светаўспрыманне на якасна новую ступень — ступень касмічную. Тэма космасу займала фантазію Куляшова трывала.*

## *“І праройдзе шлях у новы шлях”*

- *У лірыцы А. Куляшова 60—70-х гг. выявіліся вялікія духоўныя і фізічныя мажлівасці чалавека — прага дзейнасці, адчуванне сваёй асабістай велічы і вартасці, адказнасць за «цяжкую пасаду паэта», за лёс Айчыны, разуменне сутнасці гістарычных падзей і ўсеагульнай сувязі з'яў.*
- *Вершы гэтага перыяду вызначаюцца філасофскім зместам.*

## *“І праройдзе шлях у новы шлях”*

- *У 60-70-я А. Куляшоў таксама напісаў шмат твораў пра выдатных сыноў нашага народа. Найбольш значнымі ў гэты час кнігамі былі зборнікі вершаў “Новая кніга”, “Сасна і бяроза”, а таксама паэмы “Цунамі”, “Далека да акіяна”, “Варшаўскі шлях”. Цыкл вершаў «Маналог», прысвечаны памяці З. Астапенкі і Ю. Таўбіна, беспадстаўна абвінавачаных у гады культу асобы Сталіна. Пра выдатнага кіраўніка нацыянальна – вызваленчага руху ў 1863 г. Кастуся Каліноўскага А. Куляшоў расказаў у драматычнай паэме “Хамуціус” (1975).*

# “І праройдзе шлях у новы шлях”

## Паэма «Хамуціус»

*Першапачатковая рабочая назва паэмы была «Кастусь Каліноўскі». Сабраўшы матэрыял, паглыбіўшы тэму, бацька вырашыў даць ёй другую назву, выкарыстоўваючы ў ёй не прозвішча героя, а адну з яго падпольных мянушак. «Хамуціус» — гэта «хам», але на манер адукаваных, бо знаёмых з латынню людзей. Чаму «хам»? Таму, што так ганебна называлі ў той час беларускага мужыка, несвядомага, непісьменнага, абяздоленага, тыя, хто жыў яго працай і каму проціпаставіў сябе Кастусь Каліноўскі, свядомы чалавек, каб бараніць пакрыўджанага сабрата.*



*Шчодрасць і цяпло сваёй душы паэт назаўсёды пакінуў  
удзячным чытачам. У вершы-прысвячэнні “Куляшову”  
Пімен Панчанка ўзрушана пісаў:*

Пад сонцам  
І пад небам перуновым  
Цяжэй нам без цябе пісаць і

жыць.

І кружыцца планета Куляшова,  
І песня пра Алесю ўсё звініць.

*4 лютага 1978г. Аркадзь Аляксандравіч  
Куляшоў заўчасна памёр.*

**ЭЛЕГІЯ**

Жыццё маё — цяжкі з гадамі бой,  
І чым далей, то ўсё даўжэй прывалы,  
Буксуюць вершы, быццам самазвалы,  
Ды знаю я: надыдзе момант той,  
Калі не хвоі снамі баравымі  
Атуляць мой дарожны неспакой,  
А схіляцца зларадна нада мной  
Мае гады з бародамі даўгімі.  
Чаго прыйшлі, за цудамі якімі?  
Якога мне яны жадаюць сну?  
Яшчэ я ўстану, падапруся кіем,  
Старэчыя бароды расхіну.  
За ўсе гады вазьму з гадоў даніну,  
З дарогай разлічуся рэштай дзён,  
Астатнія, як костку, смерці кіну  
За той парог, дзе векавечны сон.

1961г.